

NAPREDEK NA PODROČJU ZAŠČITE IN REŠEVANJA MED SLOVENSKIM PREDSEDOVANJEM SVETU EU

PROGRESS IN THE FIELD OF PROTECTION AND RESCUE DURING THE SLOVENIAN EU COUNCIL PRESIDENCY

POVZETEK

Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje (URSZR) je med predsedovanjem Slovenije Svetu Evropske unije v prvi polovici leta 2008 prevzela dejavnosti na področju civilne zaščite. Splošni načrt dela je bil začrtan v osemnajstmesečnem programu tria, ki ga je Slovenija pripravila skupaj z Nemčijo in Portugalsko. Med šestmesečnim predsedovanjem so bile dejavnosti civilne zaščite usmerjene v izboljšanje odziva EU na nesreče, sodelovanje s tretjimi državami, predvsem z Zahodnega Balkana, in sodelovanje z mednarodnimi organizacijami.

Ena ključnih nalog Slovenije je bilo tudi politično usklajevanje intervencij mehanizma EU na področju civilne zaščite v tretjih državah, pri čemer je imelo osrednjo vlogo Ministrstvo za zunanje zadeve, URZR pa je zagotavljala strokovno podporo.

V Sloveniji sta bila med predsedovanjem organizirana tudi dva večja mednarodna dogodki, in sicer sestanek generalnih direktorjev za civilno zaščito ter seminar o krepitvi sodelovanja na področju civilne zaščite z državami kandidatki in državami Zahodnega Balkana.

Pri predsedovanju so v okviru rednih dejavnosti, ob večjih dogodkih pa v okviru povečane pripravljenosti, sodelovale tudi sile za zaščito, reševanje in pomoč, ki so skrbele predvsem za požarno varnost.

K L J U Č N E B E S E D E

Civilna zaščita, mehanizem EU na področju civilne zaščite, odziv EU na nesreče, sile za zaščito, reševanje in pomoč.

A B S T R A C T

The Administration of the Republic of Slovenia for Civil Protection and Disaster Relief performed presidency activities in the field of civil protection during the Slovenian Presidency of the Council of the European Union in the first half of 2008. The general working plan was defined in the eighteen-month plan of the Trio, which was prepared jointly by Germany, Portugal and Slovenia. During the six-month presidency all activities were focused on the following dossiers: Reinforcing the Union's Disaster Response, Cooperation with Third Countries, especially with the countries of the Western Balkans in the field of civil protection, and Cooperation with International Organisations.

One of the main tasks of Slovenia in the field of civil protection was the political coordination of the Civil Protection Mechanism Interventions in third countries, where the central role was given to the Ministry of Foreign Affairs, while the Administration of the Republic of Slovenia for Civil Protection and Disaster Relief provided expert support.

Two major international events in this field were carried out in Slovenia during the presidency namely; the meeting of General Directors for Civil Protection and the seminar on cooperation with candidate countries and countries from the Western Balkans in the field of civil protection.

Also, civil protection units were engaged in the presidency project. They were responsible for fire safety during the major events within their regular activities.

KEY WORDS

Civil Protection, Community Civil Protection Mechanism, EU Disaster Response, Protection and Rescue Units.

UVOD

Civilna zaščita je ena izmed evropskih politik, v kateri sodelovanje poteka po načelu subsidiarnosti, kar pomeni, da glavno vlogo pri obvladovanju nesreč ohranjajo države članice, skupnost pa s svojimi viri smiselno podpira in dopolnjuje nacionalne dejavnosti, predvsem ob večjih nesrečah, ki presegajo zmožnosti posameznih držav.

Sodelovanje na področju civilne zaščite v skupnosti je namenjeno boljši zaščiti ljudi, premoženja, okolja in kulturne dediščine ob večjih naravnih in drugih nesrečah, ki se zgodijo v EU ali zunaj nje. Dejavnosti civilne zaščite naj bi prispevale k zmanjšanju števila žrtev in poškodovanih ob nesrečah ter okoljske in gospodarske škode, hkrati pa k boljši socialni povezanosti in solidarnosti med evropskimi državljani.

Celotni okvir slovenskega predsedovanja je bil začrtan v osemnajstmesečnem programu¹, ki ga je Slovenija pripravila skupaj z Nemčijo, predsedujočo Svetu EU v prvi polovici leta 2007, ter Portugalsko, ki je predsedovala v drugi polovici leta 2007. Glavni namen uvedbe osemnajstmesečnega skupinskega predsedovanja je okrepanje sodelovanja med tremi zaporedno predsedujočimi državami in tako prispevati k dolgoročno bolj usklajenemu razvoju politike EU, predsedujoča država pa za svoje polletno predsedovanje Svetu EU pripravi še šestmesečni program. Kot predsedujoča si je Slovenija prizadevala za prenovo in nadgradnjo mehanizma EU na področju civilne zaščite (mehanizem CZ), ki bo omogočal usklajen odziv držav članic in skupnosti ob pojavu situacij, ki bi zahtevale njegovo aktiviranje. To velja za nesreče in krize znotraj EU in v tretjih državah, ne glede na njihov vzrok. Pri tem je posebno pozornost namenila tudi izboljšanju sodelovanja z drugimi področji, ki sodelujejo pri celovitem odzivu skupnosti na nesreče in krize².

¹ 18-mesečni program predsedovanja Nemčije, Portugalske in Slovenije. Bruselj, 21. december 2006. 17079/06. Dostopno na: http://www.eu2008.si/si/News_and_Documents/download_docs/January/0116OTH_PV_EP/01118-monthProgramme.pdf (5. 7. 2008).

² Glej Deklaracijo o usmeritvah za delovanje Republike Slovenije v institucijah Evropske unije v obdobju januar 2007–junij 2008 (DeUDIEU0708), Uradni list RS št. 31/07 z dne 6. 4. 2007.

V okviru programa predsedovanja je URSZR opravljala številne vsebinske in organizacijske dejavnosti s področja civilne zaščite. Za uresničevanje teh nalog sta bili v URSZR oblikovani ožja in širša delovna skupina ter usklajevalna skupina za intervencije v tretjih državah. Za usklajevanje dela na ravni MO je bila oblikovana operativna skupina. Skupina desetih ljudi v URSZR je opravljala strokovno delo, pri pripravi in uresničitvi programa predsedovanja pa je sodelovala večina delavcev uprave. Posamezniki, ki so bili vključeni v projekt, so se med pripravami ustrezno usposobili, predvsem so morali pridobiti znanje o delovanju inštitucij in organiziranosti Evropske unije ter uresničevanju njene politike na evropski ravni. Pomembno je bilo tudi jezikovno usposabljanje, usposabljanje za vodenje delovnih skupin Sveta EU in seznanjanje s t. i. EU-terminologijo.

PRESEDOVANJE DELOVNI SKUPINI SVETA EU ZA CIVILNO ZAŠČITO

Glavna naloga URSZR je bila priprava in vodenje sestankov oziroma predsedovanje Delovni skupini za civilno zaščito pri Svetu EU (PROCIV)³. Polletni program dela na področju CZ smo določili skladno z nacionalnimi prednostnimi nalogami in osemnajstmesečnim programom tria, upoštevali pa smo tudi aktualno problematiko, to je povečano število nesreč, ki so se zgodile v zadnjih letih znotraj in zunaj skupnosti. Osredotočili smo se na tri področja:

- izboljšanje odziva EU na nesreče,
- sodelovanje s tretjimi državami, predvsem Zahodnega Balkana⁴,
- sodelovanje z mednarodnimi organizacijami.

Krepitev odziva na nesreče

Leta 2007 je bilo glede na podatke Združenih narodov 399 naravnih nesreč⁵, v katerih je bilo ogroženih 197 milijonov ljudi, povzročile pa so tudi 16.715

³ Delovna skupina za civilno zaščito se je ukvarjala tudi s področjem varovanja evropske kritične infrastrukture. V tem delu je delovni skupini predsedoval predstavnik Urada za civilno obrambo MO.

⁴ S terminom države Zahodnega Balkana poimenujemo morebitne države kandidatke za članstvo v EU, in sicer Albanijo, Bosno in Hercegovino, Črno goro in Srbijo ter državi kandidatki Hrvaško in Makedonijo, v proces pa je bila kot država kandidatka vključena tudi Turčija.

⁵ V omenjeni statistiki Združenih narodov je naravna nesreča opredeljena z definicijo Raziskovalnega centra o epidemiologiji nesreč (The Centre for Research on the Epidemiology of Disasters – CRED), ki pravi, da je nesreča situacija oz. dogodek, ki presega zmožnosti za ukrepanje lokalne skupnosti, pri čemer se zaprosi za državno ali mednarodno pomoč; to je nenaden in nepredviden dogodek, ki povzroči veliko škodo, uničenje in trpljenje ljudi. Da se nesreča vključi v omenjeno statistiko, mora vsebovati naslednja merila: zahtevati mora 10 ali več smrtnih žrtev, tako ali drugače prizadeti vsaj 100 ljudi, v prizadeti državi se razglasi izredno stanje in država zaprosi za mednarodno pomoč (vir Disaster statistics: Introduction. Dostopno na www.unisdr.org/disaster-statistics/introduction.htm (20. 9. 2008).

smrtnih žrtev. Gospodarska škoda, ki je nastala zaradi posledic nesreč, je ocenjena na 62,5 milijarde ameriških dolarjev (Disasters in numbers 2007). Število ogroženih in mrtvih je bilo v preteklih letih še večje, saj se je vsako leto zgodila vsaj ena nesreča velikih razsežnosti (npr. cunami v Aziji leta 2004, orkan Katrina v ZDA leta 2005). Zaskrbljujoče je predvsem, da se število nesreč glede na stanje pred desetletji zelo povečuje. Od sredine prejšnjega stoletja, natančneje od let 1950 do 1959, je bilo 294 nesreč, od 1960 do 1969 jih je bilo 588, v naslednjem desetletju (1970–1979) 964, po letu 1980 že več kot 1900, v letih od 2000 do 2005 pa že kar 2788 nesreč.

Področje civilne zaščite se je na ravni EU v zadnjem desetletju zelo razvilo. Sprejeti so bili ustrezni zakonodajni akti in skupnost se je zmožna zelo hitro odzvati na prošnje za pomoč ob večjih nesrečah, tako držav članic EU kot tretjih držav. Kljub temu se kaže potreba po še večji učinkovitosti in hitrejšemu odzivu na nesreče, zato je slovensko predsedstvo namenilo posebno pozornost nadaljnjemu razvoju zmogljivosti evropske civilne zaščite. Na podlagi sporočila Evropske komisije o odzivu na nesreče so bili sprejeti sklepi Sveta o okrepitvi zmogljivosti odzivanja Unije – na poti k celostnemu pristopu do obvladovanja nesreč (glej vir Council Conclusions on Reinforcing the Union's Disaster Response Capacity – *towards an integrated approach to managing disasters* 2008). Sklepi vsebujejo nekatere bistvene elemente za doseganje učinkovitega, celovitega in usklajenega odziva EU na nesreče, ki ga je mogoče doseči ob upoštevanju načela nacionalne odgovornosti (vsaka država članica ustrezno ureja zaščito in varnost ljudi, okolja in lastnine) ter solidarnosti EU. Poudarjen je pomen celotnega cikla nesreč, vključno z njihovim preprečevanjem, pripravljenostjo in odzivanjem nanje ter obnovo.

Sodobni nacionalni sistemi za obvladovanje nesreč naj bi poleg učinkovitega odziva ustrezno urejali tudi preventivo in pripravljenost na nesreče. Če nacionalni sistemi delujejo preventivno in vključujejo ustrezne ukrepe za pripravljenost na nesreče, je dokazljivo, da s sorazmerno majhnimi sredstvi, v primerjavi s tistimi, ki so potrebna za odpravljanje posledic in obnovo, lahko zmanjšajo posledice nesreč oziroma jih celo preprečijo. V omenjenih sklepih Sveta EU je poudarjena potreba po postavitvi mreže evropskih izobraževalnih centrov za civilno zaščito, predvideni pa so tudi nadaljnji koraki za izpopolnitev sistemov za zgodnje opozarjanje in alarmnih znakov za nesreče. K boljšemu in hitrejšemu informacijskemu pretoku bo prispevala zbirka znanja s podatki o vseh strukturah, vključenih v dejavnosti civilne zaščite, in

njihovih zmogljivostih ter izkušnjah iz intervencij ob velikih nesrečah, pa tudi druge informacije, ki olajšajo operativno delovanje. Poudarjena je krepitev Centra Evropske komisije za spremljanje in obveščanje (MIC) s potrebnimi človeškimi in materialnimi viri, kar naj bi pospešilo in izboljšalo odziv na nesreče. Dobro usklajeno in okrepljeno evropsko pomoč, ki jo EU ob nesrečah zagotavlja tretjim državam, je mogoče doseči samo ob dopolnjevanju pomoči civilne zaščite in humanitarne pomoči. Izboljšati je treba tudi usklajevanje na vseh ravneh obvladovanja nesreč med Svetom EU, Evropsko komisijo in državami članicami. Ti sklepi navajajo pomembne smernice za nadaljnje delo na področju civilne zaščite, njihov resnični prispevek pa je odvisen od uresničevanja vseh opredeljenih nalog, za kar bo treba še veliko dela Evropske komisije, pa tudi držav članic.

Sodelovanje z državami Zahodnega Balkana

Ena izmed prednostnih nalog slovenskega predsedovanja je bila podpora državam Zahodnega Balkana pri njihovem približevanju Evropski uniji. Tej usmeritvi smo sledili tudi na področju civilne zaščite, saj je to eno ključnih področij skupnega interesa. S povečanim sodelovanjem med državami kandidatkami in potencialnimi kandidatkami Zahodnega Balkana prispevamo k izboljšanju nacionalnih sistemov za varstvo pred nesrečami. Pomembna pa je tudi podpora državam Zahodnega Balkana pri njihovem postopnem vključevanju v aktivnosti civilne zaščite na evropski ravni. To usmeritev je podprlo tudi nedavno sporočilo Komisije o širitveni strategiji in glavnih izzivih 2007–2008. Države Zahodnega Balkana so neposredne sosede Evropske unije, ogrožajo jih številne naravne in druge nesreče⁶, temeljna podlaga za okrepljeno sodelovanje pa je njihova evropska perspektiva. Nadaljnji razvoj nacionalnih sistemov varstva pred nesrečami, dobro regionalno sodelovanje in postopno vključevanje v dejavnosti civilne zaščite na ravni Evropske unije so elementi, ki naj bi na Zahodnem Balkanu prispevali k boljši zaščiti ljudi, premoženja in okolja pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Delo med predsedovanjem je bilo logično nadaljevanje večletnega prizadevanja Slovenije za izboljšanje pripravljenosti in odziva na nesreče v

⁶ Najpogostejše nesreče so požari v naravnem okolju, poplave, močna neurja, toča, žled, pozeba, nesreče v cestnem prometu in druge ekološke ter industrijske nesreče, ki jih povzroči človek s svojo dejavnostjo in ravnanjem.

državah Jugovzhodne Evrope in podpora evropski perspektivi teh držav v predpristopnem obdobju. Slovenija s prenosom znanja, izkušenj in drugih oblik pomoči v okviru dvostranskega sodelovanja in regionalnih pobud že več let podpira te države. V okviru regionalnega sodelovanja v Pobudi za pripravljenost na nesreče in njihovo preprečevanje za Jugovzhodno Evropo (Disaster Preparedness and Prevention Initiative for Southeast Europe) je potekalo največ dejavnosti, predvsem usposabljanja in izobraževanja. Predsedovanje Svetu EU je ponudilo možnost za povezavo in nadgradnjo dosedanjega prizadevanja na evropski ravni, ob upoštevanju, da se dejavnosti ne podvajajo z že obstoječimi v regionalnih in mednarodnih organizacijah.

Za okrepitev stikov med državami EU in državami Zahodnega Balkana je URSZR v sodelovanju z Evropsko komisijo od 24. do 26. februarja 2008 na Bledu organizirala seminar o krepitvi sodelovanja na področju civilne zaščite z državami kandidatkami in državami Zahodnega Balkana. Seminarja se je udeležilo 90 predstavnikov iz šestnajstih držav članic EU, treh držav kandidatk (Hrvaške, Makedonije, Turčije), treh morebitnih držav kandidatk (Albanije, Bosne in Hercegovine, Črne gore), predstavniki institucij EU, mednarodnih organizacij, regionalnih pobud in drugih (Moldavije). Na seminarju so podprli nadaljnjo krepitev sodelovanja z državami kandidatkami in morebitnimi kandidatkami Zahodnega Balkana, oblikovana pa je bila tudi t. i. blejska pobuda, ki vsebuje konkretne predloge za doseg tega cilja. Tem državam naj bi bilo omogočeno:

- sodelovanje v instrumentih civilne zaščite na ravni EU,
- sodelovanje pri usposabljanju, vajah in izmenjavi strokovnjakov,
- sodelovanje na področju sistemov za zgodnje opozarjanje in pomoč pri uvedbi enotne evropske številke za klic v sili 112,
- seznanjenje z instrumenti predpristopne pomoči (IPA – Instrument for Pre-Accession Assistance).

Poleg tega je blejska pobuda okrepila delo pri:

- dajanju vzajemne pomoči ob večjih nesrečah,
- podpori razvoju zmogljivosti držav kandidatk in morebitnih kandidat ter regionalnih zmogljivosti.

Ključni del dokumenta je zaveza, da se znotraj sedanjih instrumentov EU oblikuje celovit program, ki bo vključeval vse navedene dejavnosti (Outcomes of the Seminar 2008).

Na podlagi blejske pobude so bili sprejeti sklepi Sveta o sodelovanju z državami kandidatkami in morebitnimi kandidatkami Zahodnega Balkana na področju civilne zaščite⁷. Sklepi predvidevajo tesnejše sodelovanje teh držav v evropskem mehanizmu civilne zaščite in nalagajo Evropski komisiji oblikovanje celovitega programa sodelovanja, ki bo usmerjeno v praktične dejavnosti. Pri tem lahko aktivno sodeluje tudi Slovenija, ki pozna razmere na tem območju. Prizadevanje na področju civilne zaščite je bilo prepoznano tudi širše, saj je bilo vključeno v brdsko izjavo – Izjava predsedstva *Zahodni Balkan v središču*, ki je bila sprejeta na neformalnem srečanju zunanjih ministrov 29. marca 2008 na Brdu pri Kranju. Udeleženci so podprli evropsko perspektivo držav Zahodnega Balkana. V izjavi je opozorjeno na glavna področja nadaljnjih skupnih dejavnosti, tudi civilne zaščite, ter na sklepe Sveta za splošne in zunanje zadeve o Zahodnem Balkanu (glej *Council Conclusions on Western Balkans, Luxembourg, 29 April 2008*).

Sodelovanje z mednarodnimi organizacijami

Obstoj več mednarodnih in regionalnih mehanizmov za usklajevanje pomoči ob večjih nesrečah in (ne)usklajenost med njimi z vidika države večkrat povzročita podvajanje dejavnosti. Da bi to odpravili, je bila ena izmed prednostnih nalog osemnajstmesečnega programa tria povečanje usklajevanja ob večjih nesrečah med mehanizmom EU (v nadaljevanju mehanizem CZ) in drugimi mednarodnimi mehanizmi civilne zaščite. Med portugalskim predsedovanjem se je okrepilo sodelovanje z Združenimi narodi, med slovenskim pa je bilo doseženo soglasje o izboljšanju izmenjave informacij ob večjih nesrečah med Centrom Evropske komisije za spremljanje in obveščanje (MIC) ter Natovim Evroatlantskim centrom za usklajevanje pomoči ob nesrečah (EADRCC), kadar sta aktivirana oba.

Drugi dosjeji

Glavnina dela je bila opravljena na področjih, ki jih je Slovenija v svojem delovnem programu opredelila kot prednostna, poleg tega smo bili med predsedovanjem uspešni še na dveh področjih. Usklajen je bil inventarij instrumentov EU na področju kemičnih, bioloških, radioloških in jedrskih tveganj ter posodobljen Priročnik EU za usklajevanje ob nesrečah in krizah.

⁷ Glej vir Council Conclusions on cooperation with the candidate countries and potential candidate countries of the Western Balkans in the field of Civil Protection, Coreper Council, 5 May 2008.

SESTANEK GENERALNIH DIREKTORJEV ZA CIVILNO ZAŠČITO DRŽAV ČLANIC EU, DRŽAV EVROPSKEGA GOSPODARSKEGA PROSTORA IN DRŽAV KANDIDATK

Poleg že omenjenega seminarja je URSZR v sodelovanju z Evropsko komisijo pripravila sestanek generalnih direktorjev, pristojnih za civilno zaščito držav članic EU, držav evropskega gospodarskega prostora in držav kandidatk, ki je potekal od 19. do 21. maja 2008 v Ljubljani. Sestanek je redno, neformalno polletno srečanje generalnih direktorjev za civilno zaščito, ki ga gosti država, predsedujoča Svetu EU. Pobuda za organizacijo teh srečanj je bila dana leta 1994 z Resolucijo o krepitvi sodelovanja na področju civilne zaščite⁸. Prvi sestanek je bil leta 1998, srečanje v Ljubljani pa je bilo že dvajseto.

Sestanek je pomemben zaradi medsebojne izmenjave informacij med generalnimi direktorji. Poleg tega direktorji predstavijo svoje poglede na nadaljnji razvoj evropske civilne zaščite. V Ljubljani se je zbralo več kot 110 udeležencev iz 36 držav: vseh držav članic EU, držav evropskega gospodarskega prostora in kandidatk za članstvo. Na posebnem delu skupnega sestanka so bili tudi predstavniki vseh morebitnih kandidatk Zahodnega Balkana (Albanije, Bosne in Hercegovine, Črne gore in Srbije) ter predstavniki UNMIK Kosova, skladno z resolucijo Združenih narodov 1244, ter predstavnik Regionalnega sveta za sodelovanje v okviru sodelovanja držav Jugovzhodne Evrope. Udeleženci so se seznanili z možnostmi za sodelovanje v dejavnostih EU na področju civilne zaščite, na drugi strani pa so lahko predstavili svoje prednostne naloge in predloge v zvezi s tem. Skupno srečanje je potrdilo obojestransko pripravljenost in zanimanje za nadaljnjo krepitev sodelovanja. Ob tem so potekali dvostranski sestanki s posameznimi državami članicami, državami Zahodnega Balkana in Evropsko komisijo. Vse države so izrazile veliko zadovoljstvo in se zahvalile Sloveniji za organizacijo tega prvega skupnega srečanja na ravni generalnih direktorjev.

Dnevni red zasedanja osrednjega sestanka je oblikovala Evropska komisija glede na aktualna vprašanja o pripravljenosti in odzivu na nesreče. Generalni direktorji so izmenjali mnenja in predstavili svoje poglede na nadaljnjo krepitev zmožnosti EU za odzivanje na nesreče. Glede na lanske požare je bil pomemben del razprave namenjen pripravam na poletno požarno sezono

⁸ Glej vir Resolution of the Council and of the representatives of the governments of the member states, meeting within the Council on strengthening Community cooperation on civil protection, 31. 10. 1994.

leta 2008. Tudi na osrednjem delu sestanka so države potrdile zavezanost k nadaljnji krepitvi sodelovanja z državami Zahodnega Balkana, predvsem pa so izrazile zadovoljstvo, da so se posebnega dela sestanka udeležile vse države tega območja. Razpravljali so še o nadaljnjem razvoju Centra Evropske komisije za spremljanje in obveščanje (MIC) ter o stanju in prihodnjem delu v zvezi z moduli civilne zaščite ter usposabljanjem in izmenjavo strokovnjakov. V zadnjem delu sestanka so države izmenjale praktične izkušnje in dobre prakse na nacionalni ravni, da bi tudi tako prispevale k izboljšanju pripravljenosti in odziva na nesreče ter zmanjšanju njihovih posledic.

POLITIČNO USKLAJEVANJE PREDSEDUJOČE DRŽAVE OB INTERVENCIJAH MEHANIZMA CIVILNE ZAŠČITE OB NESREČAH V TRETJIH DRŽAVAH

Tretja ključna naloga med predsedovanjem je bila povezana z usklajevanjem intervencij mehanizma civilne zaščite ob večjih nesrečah v tretjih državah. Mehanizem EU na področju civilne zaščite je glavno orodje Skupnosti za skupne intervencije držav članic ob vseh vrstah nesreč znotraj in zunaj EU⁹. Lani je bila sprejeta pravna podlaga za prenovo mehanizma CZ¹⁰. Namen te prenove je bil predvsem doslednejše in učinkovitejše odzivanje EU ob nesrečah. V mehanizmu CZ poleg držav članic EU sodelujejo tudi države evropskega gospodarskega prostora, možnost sodelovanja pa imajo tudi države kandidatke. Njegov glavni namen je na prošnjo prizadete države zagotoviti pomoč, ki jo ponujajo države članice. Za zagotavljanje hitrega in učinkovitega odziva so v mehanizmu CZ med drugim na voljo: Center za spremljanje in obveščanje (MIC), skupni komunikacijski in informacijski sistem (CECIS), sistem usposabljanja za boljše delovanje enot in strokovnjakov iz držav članic ter skupne vaje in program izmenjave strokovnjakov.

URSZR je že leta 2007 začela priprave za politično in strateško usklajevanje intervencij mehanizma CZ v tretjih državah. Cilj priprav je bil opraviti vse potrebne ukrepe za uspešno in učinkovito izvedbo nalog, ki jih ima predsedujoča država ob naravni ali drugi nesreči v tretji državi, skladno z mandatom, ki izhaja iz odločbe Sveta o vzpostavitvi mehanizma skupnosti na področju civilne zaščite.

⁹ Glej vir Odločba Sveta 2001/792/ES, Euratom, 23. oktober 2001, o vzpostavitvi mehanizma skupnosti za pospeševanje okrepljenega sodelovanja na področju civilne zaščite.

¹⁰ Glej Odločba Sveta 2007/779/EC, Euratom, 8. november 2007, o vzpostavitvi mehanizma skupnosti na področju civilne zaščite (prenova).

Za izvajanje operativnih nalog ob nesreči zunaj EU je bila na URSZR imenovana koordinacijska skupina, v kateri je bilo enajst strokovnjakov. Skupino so sestavljali delavci URSZR, zunanji pripadniki Civilne zaščite oziroma predstavniki reševalnih služb ter zunanji strokovnjak za usklajevanje mednarodne pomoči. Pri pripravah in med opravljanjem nalog je skupina tesno sodelovala s Centrom za obveščanje RS in Centrom Evropske komisije za spremljanje in obveščanje (MIC).

Naloge koordinacijske skupine so bile:

- spremljanje razmer na področju naravnih ali drugih nesreč;
- vzdrževanje rednega operativnega stika z MIC;
- priprava predloga za aktiviranje mehanizma CZ ob naravni ali drugi nesreči;
- priprava predloga za aktiviranje mehanizma CZ ob naravni ali drugi nesreči na območju, kjer poteka operacija kriznega upravljanja;
- strokovna podpora predsedujoče države na področju CZ v okviru političnega in strateškega usklajevanja;
- operativno sodelovanje z MIC med tem, ko je mehanizem CZ aktiviran;
- priprava dnevnih poročil o nesrečah po svetu.

Postopek aktiviranja mehanizma CZ se začne, ko prizadeta država zaprosi za pomoč. Ob verjetnosti, da bo prizadeta država zaprosila za mednarodno pomoč, je naloga predsedujoče države, da nemudoma presodi, ali se bo mehanizem CZ aktiviral po postopkih, ki veljajo za krizno upravljanje, kot ga določa peto poglavje Pogodbe o Evropski uniji – določbe o skupni zunanji in varnosti politiki, ali pa bo aktiviran po normalnem postopku, ki je predviden ob naravni in drugi nesreči. Pri pripravi odločitve je najpomembnejša varnostna ocena razmer na prizadetem območju. Namen te ocene je, da se izogne zapletom, ki bi ogrozili varnost evropskih reševalnih enot in strokovnjakov, napotenih na prizadeto območje. Pri njeni pripravi je za koordinacijsko skupino bistvenega pomena sodelovanje z Obveščevalno varnostno službo Ministrstva za obrambo, ki v dogovorjenem času pripravi obširno varnostno in politično oceno prizadetega območja. Drug uporaben vir je sistem Združenih narodov. Na podlagi pridobljene varnostne ocene koordinacijska skupina URSZR za usklajevanje pripravi predlog o načinu aktiviranja in uporabi mehanizma CZ. Usklajen predlog nato prek Centra za obveščanje pošlje dežurni službi Ministrstva za zunanje zadeve, ki predlog predloži nacionalnemu koordinatorju, ki je za to nalogo določen s sklepom Vlade Republike Slovenije. Nacionalni

koordinator sprejme odločitev o načinu aktiviranja in uporabi mehanizma CZ, ki se nato prek Centra za obveščanje RS posreduje Centru Evropske komisije za spremljanje in obveščanje. Koordinacijska skupina URSZR med intervencijo spremlja razmere na prizadetem območju in je v rednem stiku z MIC.

Med slovenskim predsedovanjem je bil evropski mehanizem civilne zaščite aktiviran petkrat. Slovenija je politično usklajevala intervencije, in sicer ob potresu v Kirgizistanu, poplavih v Ekvadorju in Boliviji, po divjanju ciklona v Mjanmaru/Burmi ter ob potresu na Kitajskem.

ANGAŽIRANJE SIL ZA ZAŠČITO, REŠEVANJE IN POMOČ

Nekatere sile za zaščito, reševanje in pomoč so med predsedovanjem in ob večjih dogodkih v RS v okviru svojih rednih dejavnosti ali povečane pripravljenosti opravljale naslednje dejavnosti:

- požarno varovanje letališča Jožeta Pučnika Ljubljana;
- požarno varovanje Kongresnega centra Brdo in hotelov, v katerih so bile nastanjene delegacije;
- požarno varovanje krajev na Bledu, kjer so bili večji dogodki;
- pripravljenost na ukrepanje ob prometni nesreči na poti med Ljubljano, letališčem Jožeta Pučnika in Bledom;
- pripravljenost na radiološko, kemično in biološko izvidovanje ter dekontaminacijo pa je bila občasna (če je bilo treba).

Med sile za zaščito, reševanje in pomoč, ki so opravljale te dejavnosti skladno z načrtom izvajanja nalog zaščite in reševanja med predsedovanjem, so bili vključeni: za požarno varnost Javni zavod gasilske in reševalne službe Kranj, prostovoljna gasilska društva Britof, Kokrica, Kranj-Primskovo, Predoslje in Suha; za radiološko, kemično in biološko izvidovanje so bili v pripravljenosti oddelka za RKB-izvidovanje iz Kranja in Ljubljane ter gasilsko-reševalna enota za nevarne snovi državne enote za hitre reševalne intervencije; za vzpostavitev zvez in drugih komunikacij pa je bila v pripravljenosti enota za hitro posredovanje. V povečani pripravljenosti za RKB-zaščito so bile še mobilna enota ekološkega laboratorija Instituta Jožef Stefan (ELME) in ekipe Nacionalnega inštituta za biologijo, Inštituta za mikrobiologijo in imunologijo, mobilne enote za meteorologijo in hidrologijo ter vod za dekontaminacijo 18. bataljona JRKBO Slovenske vojske. Tako je bilo med predsedovanjem približno 60 pripadnikov teh enot v okviru svojih rednih dejavnosti v povečani pripravljenosti. Med srečanjem na vrhu med EU in ZDA je bila na Brdu

angažirana gasilska enota, ki je bila tam ves čas zasedanja. Druge prostovoljne gasilske enote so bile medtem v pripravljenosti v gasilskih domovih.

SKLEP

Cilji, ki smo si jih zastavili ob začetku predsedovanja, so bili doseženi. Največji napredek je bil dosežen pri povezovanju z državami Zahodnega Balkana, saj do slovenskega predsedovanja z njimi pravzaprav ni bilo sodelovanja na ravni EU, zdaj pa so sprejeti sklepi Sveta, ki opredeljujejo nadaljnje korake, predlagani so tudi konkretni ukrepi. Države Zahodnega Balkana bodo lahko sodelovale v dejavnostih civilne zaščite na ravni EU, in sicer pri usposabljanju s področja civilne zaščite, vajah zaščite in reševanja ter v programu izmenjave strokovnjakov. Poleg tega bo mogoče tudi sodelovanje na področju sistemov za zgodnje opozarjanje in pomoč pri uvedbi evropske številke za klic v sili 112. Prizadevanje Slovenije se že kaže v dvostranskih srečanjih, na katerih je posebna pozornost namenjena razvoju sistemov varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v teh državah ter sklenitvi dvostranskih sporazumov o sodelovanju. Pri organiziranju vzajemne pomoči ob večjih nesrečah se že kažejo konkretni uspehi. Ob nesrečah, ki so letos poletni prizadele nekatere države Zahodnega Balkana, predvsem ob požarih v naravnem okolju, je bila mednarodna pomoč zaprosena prek mehanizma CZ v EU. Evropske države so pomoč v obliki reševalnih enot in opreme poslale Črni gori in Albaniji. Primeri sodelovanja kažejo na razvoj evropske perspektive držav Zahodnega Balkana, brez katere tako sodelovanje ne bi bilo mogoče.

Pomembno soglasje držav članic EU je bilo sprejeto tudi glede krepitve zmogljivosti odzivanja unije na nesreče, s poudarkom na celostnem pristopu k obvladovanju nesreč. Okrepljeno sodelovanje znotraj Evropske komisije kot tudi s Svetom EU in državami članicami daje praktične rezultate. Evropska komisija je revidirala interne postopke med direktorati, ki sodelujejo pri odzivu na nesreče. Dobro sodelovanje se kaže tudi med strokovnjaki, ki jih Evropska komisija pošlje na prizadeto območje. Njihove dejavnosti v prizadeti državi se usklajujejo in smiselno dopolnjujejo.

Delo na posameznih področjih, ki jih je Slovenija med svojim predsedovanjem opredelila kot prednostna in so bila sprejeta v sklepih sveta o okrepitvi zmogljivosti unije za odzivanje na nesreče, že intenzivno nadaljuje Francija. Pri tem je treba poudariti predvsem prizadevanja za izvedbo usposabljanja in vaj civilne zaščite, kar bi najlažje dosegli z vzpostavitvijo mreže evropskih

izobraževalnih centrov za civilno zaščito. V ospredju so še krepitev evropskega centra za spremljanje in obveščanje (MIC), sodelovanje z drugimi mednarodnimi organizacijami ter nadaljnja obravnava ustanovljenih modulov za civilno zaščito in njihova sposobnost hitrega odzivanja ob aktiviranju mehanizma CZ.

Izkušnje iz posredovanj mehanizma CZ ob zadnjih večjih nesrečah kažejo na učinkovitejše ukrepanje EU ob nesrečah. To dokazuje več primerov hitrega aktiviranja mehanizma CZ, predvsem ob majskem potresu na Kitajskem, ko je ekipa EU za usklajevanje in oceno razmer na prizadetem območju kot prva od mednarodnih sil vstopila v državo. Usklajevala je vso mednarodno človekoljubno pomoč, ki je bila poslana na Kitajsko (tudi iz ZN). Dobro sodelovanje je potekalo tako z EU kot z drugimi mednarodnimi akterji. Takšno sodelovanje je treba v prihodnosti še poglobiti, predvsem pa utrditi vlogo EU-mehanizma CZ v svetu, saj na globalni ravni še ni dovolj prepoznaven. Zanimariti tudi ne smemo širše prepoznavnosti pomena civilne zaščite, saj je bila vključena celo v sklepe Evropskega sveta¹¹.

Predsedovanje Svetu EU je Sloveniji omogočilo, da je bil naš glas pri snovanju, sprejemanju in uresničevanju evropske politike bolj prepoznaven. Dobili smo možnost, da smo usmerjali delo in znotraj posameznih politik namenili posebno pozornost dejavnostim, ki smo jih opredelili kot prednostne.

Tudi za Upravo Republike Slovenije za zaščito in reševanje je bilo predsedovanje velik izziv. Intenzivne priprave so prispevale k temu, da je delo potekalo po načrtu in skladno s šestmesečnim programom.

Med pripravami in uresničevanjem nalog predsedujoče države ob večji nesreči v tretji državi je Slovenija pridobila novo znanje o delovanju mednarodnega sistema pomoči, izkušnje pa si je pridobila tudi pri spremljanju nesreč po svetu in političnem usklajevanju, ki ju je opravljala kot predsedujoča država. Pridobljene izkušnje bodo omogočile, da bo Slovenija sposobna še hitreje in učinkoviteje ponuditi pomoč ob nesrečah. Novo znanje lahko koristi tudi pri sprejemanju mednarodne pomoči ob morebitni večji nesreči doma. Slovenija je vsekakor postala izkušena članica mehanizma CZ, ki bo lahko v prihodnje z večjo odgovornostjo in smelostjo predlagala izboljšave in nove rešitve pri njegovem nadaljnjem razvoju.

¹¹ Glej vir Evropski svet v Bruslju, 19. in 20. junij 2008: Sklepi predsedstva. 11018/08.

VIRI

18-mesečni program predsedovanja Nemčije, Portugalske in Slovenije. Bruselj, 21. december 2006. 17079/06. Dostopno na http://www.eu2008.si/si/News_and_Documents/download_docs/January/0116OTH_PV_EP/01118-monthProgramme.pdf (5. 7. 2008).

Community cooperation in the field of civil protection. Dostopno na http://ec.europa.eu/environment/civil/prote/cp01_en.htm (18. 6. 2008).

Council Conclusions on Western Balkans, Luxembourg, 29 April 2008. Dostopno na http://www.eu2008.si/si/News_and_Documents/Council_Conclusions/April/0428_GAERC8.pdf (10. 7. 2008).

Council Conclusions on cooperation with the candidate countries and potential candidate countries of the Western Balkans in the field of Civil Protection, Coreper Council, 5 May 2008.

Council Conclusions on Reinforcing the Union's Disaster Response Capacity - towards an integrated approach to managing disasters, General Affairs Council meeting, Luxembourg, 16. junij 2008.

Deklaracija o usmeritvah za delovanje Republike Slovenije v institucijah Evropske unije v obdobju januar 2007-junij 2008 (DeUDIEU0708), Uradni list RS, št. 31/2007 z dne 6. 4. 2007.

Načrt izvajanja nalog zaščite in reševanja v času predsedovanja Slovenije Svetu EU, Ljubljana, 27. 12. 2007, številka: 842-80/2007-1.

Odločba Sveta 2001/792/ES, Euratom, 23. oktober 2001, o vzpostavitvi mehanizma Skupnosti za pospeševanje okrepljenega sodelovanja na področju civilne zaščite.

Odločba Sveta 2007/779/EC, Euratom, 8. november 2007, o vzpostavitvi mehanizma Skupnosti na področju civilne zaščite (prenova).

Odločba Sveta 2007/162/ES, Euratom o vzpostavitvi finančnega instrumenta za civilno zaščito.

Outcomes of the Seminar on Strengthening Cooperation with Candidate Countries and Western Balkan Countries in the Field of Civil Protection. 26 February 2008. DS 285/08.

Program predsedovanja Republike Slovenije Svetu EU na obrambnem področju, področju civilne zaščite in pri varovanju evropske kritične infrastrukture, 11. december 2007.

Resolution of the Council and of the representatives of the governments of the member states, meeting within the Council on strengthening Community cooperation on civil protection, 31. 10. 1994.

Skupna Deklaracija Sveta EU in Evropske komisije glede uporabe mehanizma EU o CZ v kriznem upravljanju z dne 17. 6. 2003.

United Nations, International Strategy for Disaster Reduction, 18 January 2008: Disaster figures for 2007. Dostopno na www.unisdr.org/en/g/media-room/facts-sheets/2007-disasters-in-numbers-ISDR-CRED.pdf (15. 6. 2008)

United Nations, International Strategy for Disaster Reduction, Disaster statistics: Occurrence trends-century. Dostopno na www.unisdr.org/disaster-statistics/occurrence-trends-century.htm (18. 6. 2008).

Evropski svet v Bruslju, 19. in 20. junij 2008: Sklepi predsedstva. 11018/08.